

festivalová recenzia - **hlavný program**

IOKASTÉ

Slovenské komorné divadlo Martin

autorka recenzie: Zuzana Uličianska

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia:

23. 6. 2023 v Martine

Súčasný „metoos“

Spoiler: v inscenácii citujú Trumpa a jeho „grab ´em by the pussy“. Spoiler: Novodobý „metoos“ napísal muž. Spoiler: na scéne sa naživo vyrába niečo zo sadry. Opäť!

Od októbrovej premiéry koprodukčnej (Městská divadla pražská a Slovenské komorné divadlo Martin) inscenácie *Iokasté* ubehlo už dosť mesiacov na to, aby sa o nej začali šíriť rôzne mýty. Boli v zásade pozitívne, ale dalo sa im veriť? To sa skutočne musel autor pohrávať s takými prvoplánovými aktualizáčnymi prvkami, ako mi moji priatelia pobavene citovali? Zas sa nejaký muž pokúšal pohojdávať sa na vlnu objavovania ženských hrdiniek zabudnutých v temných hĺbkach starovekých drám? Môže byť dobré to, čo bolo písané na objednávku v rámci akéhosi európskeho projektu a ešte aj nazvaného príznačne *Catastrophe!* To bude určite nejaká formálna grantová katastrofa!

V prvom rade musím demýtizovať vlastnoručne vyrobené predsudky. Ak bolo ambíciou projektu Union des Théâtres de l'Europe iniciovať vznik nových dramatických predlôh, ktoré „vychádzajú z odkazu antickej kultúry a sú obohatené o súčasné skúsenosti a národné kultúrne a jazykové špecifiká“, tak mohli byť úradníci vyhodnocujúci tento projekt spokojní.

Iokasté možno nie je tá najpasívnejšie a najmenej prepracovaná z hrdiniek svetovej drámy, (v jednej verzii príbehu položila svoju vlastnú hlavu do cesty násiliu, ktorému chcela zabrániť), ale ako štartovací mostík pre vyjadrenie sa k aktuálnym hrozbám poslúžila veľmi dobre. Text Lukáša Brutovského vychádza z archetypálnych príbehov, ale podáva ich súčasnou rečou i reáliami, približuje nám večné témy divadelnými prostriedkami, ktoré sú čisté, umelecky domyslené, ale zároveň nie snobské, elitárske, „pretentious“ ako hovoria Angličania. Diváci sa nemusia orientovať v tom, kto bol Polyneikés a kto Eteoklés, aby vedeli oceniť to, čo sa dialo na šikmine navrhutej Pavlom Borákom. Inak, dobrá kombinácia efektnej divadelnej architektúry, elegantných videoprojekcií a výtvarného detailu, ktorý narúša istú sterilitu ostatných scénických prvkov. No a samozrejme aj prirodzeného javiskového

pohybu, ktorý riešil všestranný slovenský choreograf, tréner a performer Martin Talaga. Súčasný tanec má šikminy rád. Umožňujú osudové padanie „bezládných“ tiel, zároveň vytvárajú neurčitý pocit neistoty či sizyfovskej náročnosti osudu.

Kostýmy Zuzany Hudákovej pôsobia nielen športovo, ale aj gendrovo neutrálne. Vrátila sa práve Jana Oľhová a Petr Konáš z fitka alebo boli poverení priniesť olympijský oheň?

Herectvo oboch protagonistov je v súlade s Brutovského textom - civilné, prosté, nič nepredstierajúce. Zvlášť výrazným elementom je dramatická hudba, ktorú si vyberal autor/režisér na mieru. Na scéne je okrem protagonistov celý čas aj výtvarník Juraj Poliak. Okrem toho, že svojim filozofickým vzhľadom vhodne zapadá do antiky, zo sadrových kúskov skladá niečo ako masku tragédie či ústa pravdy.

Inscenátori vložili do tejto „Bocca della Verita“ svoju ruku a ústa sa nezatvorili. Je to dôkaz, že sa im podarilo povedať nejakú životnú pravdu? Prinajmenšom sa dá skonštatovať, že si na seba nezobrali väčšie sústo, aké mohol takýto komorný tvar uniesť. Brutovský sa nehral na znalca ženských srdc, hovoril veľmi trefne skôr o toxickej maskulinite, ktorá ničí aj dnešnú spoločnosť. V inscenácii sa netrhali kulisy ani netiekla divadelná krv, tvorcovia nehrásali neúčelne emócie divákov. Dosť na okraji zostala aj samotná téma incestu, ústredná pre túto postavu a exemplárne potrestanie tohto najväčšieho z možných tabu. V dobrom zmysle išlo o čítanie starého príbehu o násilí, ktoré znova a zas vstupuje do našich životov – so vsuvkami, poznámkami pod čiarou aj s dokreslenými obrázkami. Takže už len jediný spoiler na záver: je to fakt dobré.